

ارتباط میان دو جنگ



جورج فریدمن
استراتژیست

در چند روز گذشته، دو اظهارنظر مغالط خاورمیانه را درگروگن کردند. این اظهارنظرها نه از سوی اسرائیل یا حماس، بلکه از سوی طرفین درگیر در مناقشه‌ای بیش از هزار مایل دورتر صادر شد. نخستین اظهارنظر از مسکو بود که اعلام شد درگیری در اوکراین تا انتهای سال ۲۰۲۴ میلادی پایان خواهد یافت. اظهارنظر بعدی از کی‌یف بود که زمان‌بندی مشابهی برای پایان درگیری ارائه کرد.

استراتژی روسیه در آغاز تهاجم، درهم‌کوبیدن سریع و قاطعانه‌ی اوکراین بود. در مقابل استراتژی اوکراین بر این پایه بنا شد که مقاومت تا زمانی که اراده روسیه برای ادامه جنگ فرسوده شود، ادامه پیدا کند. هیچ‌کدام از این دو استراتژی موفق نبودند و جنگ بیش از دو سال ادامه یافت. به هر صورت تا زمانی که پایان جنگ در عمل تحقق نیابد، هیچ چیز قطعی نخواهد بود اما، با توجه به تاریخچه و وضعیت کنونی جنگ، منطبق پشت هر دو اظهارنظر معقول به نظر می‌رسد.

روسیه به اوکراین حمله کرد تا عمق استراتژیک خود را در برابر ناتو افزایش دهد. اما با شکست در اشغال این کشور، مسکو هنوز همان هدف یعنی تقویت عمق استراتژیک خود را دنبال خواهد کرد. این امر ممکن است کرملین را بر آن دارد تا نفوذ خود را در مناطق دیگر افزایش دهد و بازدارندگی خود را در دیگر مسیرهایی که از طریق آن‌ها غرب به روسیه دسترسی خواهد داشت - از جمله در بالتیک، لهستان و مجارستان - تقویت کند. روسیه همچنین باید در قفقاز، جایی که تهدیداتی علیه جنوب روسیه می‌تواند شکل بگیرد و جایی که ایالات متحده و ناتو نیز به دنبال حضور در آن هستند، توازن را حفظ کند. شاید مهم‌ترین کشور در این منطقه ایران باشد که از نظر دینی و فرهنگی به آذربایجان نزدیک است. آذربایجان به عنوان حائل میان روسیه و ایران عمل کرده و اکنون متحد روسیه است. تسلط بر قفقاز دشوار خواهد بود، اما فرصتی بالقوه در خاورمیانه برای روسیه به منظور دستیابی به این هدف پدیدار شده است.

آن فرصت، احتمال جدی وقوع جنگ میان ایران از یک سو و اسرائیل و ایالات متحده در سوی دیگر است. آمریکا در چنین جنگی چیزی زیادی برای به‌دست آوردن ندارد، اما می‌تواند زبان بسیاری را متحمل شود. در مقابل، روسیه از وقوع چنین جنگی حمایت می‌کند، زیرا این امر باعث می‌شود که ایالات متحده در مناطق جنوبی روسیه گرفتار شود و در عین حال، درها را برای حمایت و نفوذ روسیه باز کند. این جنگ همچنین می‌تواند فرصت‌هایی برای همکاری‌های مشترک روسیه و ایران در قفقاز از طریق آذربایجان ایجاد کند. روسیه و ایران دشمن مشترکی به نام ایالات متحده دارند و شبکه‌ای از کشورهای دوست برای هر دو وجود دارد. این دو کشور با هم نیرویی قدرتمند تشکیل می‌دهند. در حال حاضر، به نظر می‌رسد در حالی که اسرائیل برای یک حمله بزرگ آماده می‌شود که واشنگتن با آن مخالف است، مسکو در حال ارسال تسلیحات به ایران است. این اختلاف نظر میان آمریکا و اسرائیل یک هدیه دیگر برای روسیه است، زیرا پیوند میان آمریکا و اسرائیل که همواره تهدیدی برای منافع روسیه در خاورمیانه بوده را تضعیف می‌کند. از سوی دیگر، ایران نسبت به روابط با روسیه و پیامدهای احتمالی آن محتاط است. اما یک جنگ می‌تواند تهران را به رغم نگرانی‌هایش، به مسکو نزدیک‌تر کند.

این وضعیت نشانگر وجود یک ارتباط قوی میان دو جنگ یعنی جنگ اوکراین و جنگ اسرائیل در غزه است. این دو جنگ می‌تواند باعث شود ایالات متحده را ناخواسته وارد جنگی با ایران کند که تمایلی به شروع آن ندارد. همزمان روسیه به آن مایل است زیرا تسلط روسیه بر قفقاز و اتحاد با ایران می‌تواند شکست‌هایش در اوکراین را جبران کند. این امر روسیه را به یک قدرت در خاورمیانه تبدیل می‌کند و آمریکا را در موقعیتی قرار می‌دهد که یا باید میدان نبرد را ترک کند (و به نظر شکست خورده بیاید) یا وارد جنگی سخت و خطرناک شود که روسیه، به واسطه روابطش با ایران، تا حدی کنترل آن را در دست خواهد داشت. البته این سناریو ممکن است هرگز به وقوع نپیوندد. اما اسرائیل در حال جنگ افروزی است، ایالات متحده با آن همراهی می‌کند، روسیه نیازمند یک پیروزی پس از اوکراین است و ایران می‌خواهد نقش مهمی در منطقه ایفا کند. با این وصف، تحقق این سناریو چندان هم دور از ذهن به نظر نمی‌رسد.



محمدحسین لطف‌الهی
خبرنگار گروه بین‌الملل

در حالی که نیروهای نظامی اوکراین می‌کوشند تا با پیشروی سریع‌تر و تسخیر مناطقی بیشتر در استان کورسک روسیه، فشارها بر کرملین را افزایش دهند، مسکو تلاش دارد با اعزام نیروی کمکی به این منطقه، بزرگترین حمله اوکراینی‌ها به خاک روسیه را از زمان آغاز حمله نظامی تمام‌عیار روسیه به اوکراین در فوریه ۲۰۲۲ دفع کند. براساس گزارش تلویزیون دولتی روسیه، ولادیمیر پوتین، رئیس‌جمهور روسیه روز جمعه ۹ اگوست در جلسه شورای امنیت ملی این کشور حاضر شد و از فرماندهان نظامی ارشد خواست که هر چه سریع‌تر با اعزام نیروهای کمکی و تجهیزات بیشتر به منطقه کورسک، نظامیان اوکراینی را عقب برانند. بسیاری از کارشناسان معتقدند حمله نیروهای اوکراینی به خاک روسیه و پیشروی آن‌ها، بزرگترین چالش پیش‌روی ولادیمیر پوتین از زمان سرکوب شورش شبه‌نظامیان واکتر در سال ۲۰۲۳ محسوب می‌شود.

▼ حمله غافلگیرانه

اولین گزارش‌ها از حمله زمینی اوکراین به استان کورسک روسیه و «شکسته شدن خطوط دفاعی روسیه در مرز اوکراین» روز سه‌شنبه ۶ اگوست منتشر شد. دولت اوکراین تاکنون اظهارنظری رسمی پیرامون این حمله نداشته اما از ساعات اولیه انتشار خبر مورد حمله قرار گرفتن نیروهای مرزی روسیه، تخلیه برخی روستاها در منطقه «سومی» در نزدیکی مرز اوکراین با استان کورسک روسیه آغاز شد و حدود ۶ هزار نفر از غیرنظامیان اوکراینی به مناطقی دورتر از جبهه‌های جنگ منتقل شدند. شامگاه چهارشنبه ۷ اگوست، ولودیمیر زلنسکی، رئیس‌جمهور اوکراین بدون اشاره به حمله به کورسک اعلام کرد «اهمیت زیادی دارد که به نایب‌کردن دشمن‌مان ادامه دهیم چرا که هر چه فشار بر روسیه افزایش یابد، صلح نزدیک‌تر خواهد بود.»

ساعاتی بعد، اولکسی گونچارنکو، نماینده پارلمان اوکراین ضمن تأیید حمله به منطقه کورسک، اعلام کرد که نیروهای اوکراینی توانسته‌اند پیشروی خوبی داشته باشند و برخی مناطق کلیدی در مرز روسیه را تصرف کنند. او همچنین گفت که «همه چیز طبق برنامه پیش می‌رود.» کارشناسان نظامی مؤسسه مطالعات جنگ مستقر در واشنگتن روز چهارشنبه اعلام کردند که بر مبنای تحلیل داده‌های موجود و تصاویر ماهواره‌ای، نیروهای اوکراینی توانسته‌اند ۱۰ کیلومتر درون خاک روسیه پیشروی کنند و حدود ۴۵ کیلومتر مربع از خاک این کشور را به تصرف خود دریاورند. هر چند تسلط اوکراین بر این مناطق کامل نبود اما براساس گزارش پولیتیکو، پیشروی اوکراین در روزهای بعد هم ادامه داشت و تا صبح روز شنبه ۱۰ اگوست نیروهای اوکراین توانسته بودند حدود ۴۰ کیلومتر درون روسیه پیشروی کنند. رسانه‌ها اعلام کرده‌اند که امکان ورود خبرنگاران به منطقه به دلیل شدت درگیری وجود ندارد و اطلاعات آن‌ها از منابعی چون شبکه‌های اجتماعی، خبرنگارهای نظامی روسی و مقام‌های محلی به دست می‌آید.

تعدادی از بلاگرهای نظامی روس می‌گویند که نیروهای

اوکراینی سعی دارند تا به پیشروی از طریق بزرگراه سوڈزا-کونووو ادامه دهند. به گفته آن‌ها در حال حاضر نبرد در حومه کونووو (در جهت شمال غربی) و سوڈزا (در جهت جنوب شرقی) ادامه دارد و اوکراینی‌ها موفق نشده‌اند پاسگاه سوڈزا و ایستگاه گاز سوڈزا را به تصرف خود دریاورند. منطقه کورسک در ۵۳۰ کیلومتری جنوب مسکو واقع شده است و با منطقه سومی در شمال شرق اوکراین هم‌مرز است. برخی تصاویر و ویدئوهای تأیید نشده حکایت از این دارد که نیروهای اوکراینی از یک محور دیگر (بلگورود) نیز حمله به درون مرزهای روسیه را آغاز کرده‌اند. تصاویر از جمله ویدئویی که نیروهای اوکراینی را در روستای پوروز واقع در ۲ کیلومتری عمق خاک روسیه نشان می‌دهد بیانگر پیشروی آن‌هاست.

▼ اولین و بزرگترین در نوع خود

ورود نیروهای نظامی اوکراین به داخل مرزهای روسیه اتفاقی نادر از زمان آغاز حمله تمام‌عیار روسیه به اوکراین در فوریه ۲۰۲۲ محسوب می‌شود.

پیشتر حملاتی به مرزهای روسیه صورت گرفته و روستاهایی در مرز به تصرف مهاجمان در آمده بود اما آن حملات عمدتاً با از طریق گروه‌هایی نیابتی صورت می‌گرفت که خود را «اهل روسیه» معرفی می‌کردند یا از طریق گروه‌هایی که خود را «مقاومت اوکراین» می‌خواندند. متیو ساویل، تحلیلگر مسائل نظامی در این باره می‌نویسد: «این حمله از نظر ابعاد هم بزرگترین در نوع خود بود و نیروهای نظامی اوکراین مستقیماً و با تمام توان در آن مشارکت داشتند.»

مسکو تأیید نوشته است اوکراینی‌ها در این حمله از نیروی هوایی، نیروهای پیاده و نیروهای زرهی بهره برده‌اند و ابزارهای جنگ الکترونیک و پهپادهای FPV کمک بسیار زیادی به آن‌ها برای حمله به مواضع روسیه کرده است.

به نوشته ساویل، حملات کوچک قبلی توانسته بود نقاط ضعف نیروهای نظامی روسیه در مرز را آشکار سازد و این بار نیروهای اوکراینی با استفاده از همین نقاط ضعف آشکار شده توانستند پیشروی‌هایی داشته باشند.

اخیراً روسیه بخشی از نیروهای مرزی خود را برای تقویت عملیات حمله به خارکیف از مرز به خطوط مقدم منتقل کرده بود. کارشناسان نظامی می‌گویند مشخص نیست که اهداف نظامی اوکراین در این حمله دقیقاً چه اهدافی هستند اما این حمله سیگنالی به متحدان و حامیان بین‌المللی اوکراین بود که کی‌یف همچنان می‌تواند بجنگد و پیروزی‌هایی داشته باشد.

نیکولاگ، رئیس پیشین ستاد کل نیروهای مسلح آلمان در شبکه اجتماعی ایکس نوشت: «همچنان اخبار اصلی پیرامون وضعیت حمله از زبان اوکراینی‌ها و از منابع اوکراینی منتشر می‌شود و اوکراین کنترل روایت حمله را در اختیار دارد اما به نظر نمی‌رسد که نیروهای اوکراینی بتوانند برای طولانی مدت بخشی از خاک روسیه را (هر چند کوچک) در کنترل خود نگه دارند.» به نوشته او، «اوکراین احتمالاً می‌خواهد وضعیت بهتری در مذاکرات داشته باشد و وضعیت نیروهای خود را در خطوط مقدم به‌ویژه در خارکیف بهبود بخشد.»

▼ انگیزه‌های اوکراین برای ورود به خاک روسیه

کارشناسان نظامی دلایل سیاسی و نظامی متعددی را برای حمله غافلگیرانه اوکراین به خاک روسیه مطرح می‌کنند.

برخی کارشناسان در داخل اوکراین مدعی هستند که کی‌یف می‌خواهد تا جایی که می‌تواند به پیشروی و اشغال خاک روسیه ادامه دهد تا بتواند جایگاه خود را در مذاکره احتمالی ارتقا داده و در ازای رها کردن مناطقی که اشغال کرده، زمین‌های خود را از روسیه پس بگیرد. به گفته آن‌ها، از نظر استراتژیک، چنین حملاتی می‌تواند فضایی را ایجاد کند که غیرنظامیان اوکراینی از حملات روس‌ها در امان بمانند.

حمله اوکراین به خاک روسیه همچنین می‌تواند باعث شود فرماندهان ارشد روس مجبور شوند بخشی از نیروهایشان را از خطوط مقدم فرابخوانند و تمرکز خود را بر بیرون راندن نیروهای اوکراین از مرزهای روسیه معطوف کنند. این موضوع می‌تواند توان مقاومت اوکراین در خطوط مقدم را به‌ویژه در شرق و شمال شرق این کشور افزایش دهد. روزنامه واشنگتن‌پست در تحلیلی پیرامون این حمله نوشته است: «حمله غافلگیرانه اوکراین طراحی شده است تا جنگ را به درون مرزهای روسیه بکشاند. در حالی که بسیاری از شهرها و روستاهای اوکراین ویران شده، روس‌ها تحت تأثیر مستقیم جنگ و تبعات آن قرار نگرفته‌اند و این حمله می‌تواند ویرانی‌هایی را برای آن‌ها به ارمغان بیاورد که با معنای واقعی جنگ آشنا شوند.»

نیویورک‌تایمز نیز با اشاره به اینکه طی ماه‌های گذشته وضعیت جبهه‌های جنگ به نفع روسیه بوده و اوکراین مرتباً مجبور به عقب‌نشینی از مناطق مختلف در دونباس و خارکیف شده است، نوشت که این حمله می‌تواند روند پیشروی روسیه را متوقف کرده و شرایط جدیدی را در جبهه‌ها پدید بیاورد. یکی از مشاوران ارشد ولودیمیر زلنسکی، رئیس‌جمهوری اوکراین، روز پنجشنبه گفت که حملات در مناطق مرزی باعث می‌شود روسیه این واقعیت را درک کند که جنگ به آرامی داخل خاک روسیه می‌شود. میخایلو بودولیاک همچنین گفت که موفقیت حمله به کورسک موقعیت کی‌یف در مذاکره احتمالی با مسکو را بهبود می‌بخشد.

براساس گزارش الجزیره، تحلیلگران می‌گویند این اقدام غیرمنتظره‌ترین تحول نظامی امسال است، اما اهمیت استراتژیک چندانی ندارد. ژنرال ایگور روماننکو، معاون سابق رئیس ستاد کل نیروهای مسلح اوکراین گفت: «نتایج نشان خواهد داد که این حمله خوب است یا بد». او افزود: «از نظر تاکتیکی، تدارکات و نیروهای ذخیره روسیه به خاطر این حمله منحرف می‌شوند.»

ناظر دیگری گفت که با وجود تلفات سنگین، این حمله ممکن است راه را برای یک حمله بزرگ‌تر در این منطقه جنگلی و باتلاقی هموار سازد. نیکولای میتروخین، محقق دانشگاه برمن آلمان گفت: «تاکنون عملیات‌های شناسایی تا حدودی نتیجه‌بخش بوده‌اند». او افزود: «باید ببینیم چه می‌شود. اما اوایل اگوست مناسب‌ترین زمان برای پیشروی در زمین باتلاقی و بسیار صعب‌العبور است.» هر چند بیشتر کارشناسان و تحلیلگران اوکراینی و غربی نگاه مثبتی به این حمله دارند اما در واقعیت این حمله ریسک بزرگی برای اوکراین محسوب می‌شود. نیروهای نظامی اوکراین از دو جنبه تجهیزات و نیروی انسانی دچار کمبود هستند و با اعزام نیروهای کمکی و تجهیزات از سوی روسیه به کورسک ممکن است ضمن تحمل شکست سخت و بازگشتن به مرزهای اوکراین، نیروی انسانی و تجهیزاتی را از دست بدهند که برای تداوم مقاومت آن‌ها در برابر حملات روسیه حیاتی به نظر می‌رسند. از سوی دیگر، ضعیف بودن دفاع روسیه در این مناطق و

قمار خطرناک عبور از مرز

ورود نیروهای اوکراین به خاک روسیه چه آینده‌ای را برای جنگ رقم خواهد زد

